

Mesleğim Yazarlık

HAUKKI

МУКАКАТИ

—
Dünya
Edebiyatı
Deneme
—

DK

Çeviren:

Ali Volkan Erdemir

Haruki Murakami, 1949'da Kyoto'da doğdu. Vaseda Üniversitesi'nde klasik drama eğitimi aldı. 21. yüzyıl edebiyatının en önemli isimlerinden olan Murakami'nin kitapları pek çok ödül aldı, tüm dünyada ellinin üzerinde dile çevrildi. Haruki Murakami'nin *Yaban Koyununun İzinde*, *Zemberekkuşu'nun Güncesi*, *İmkânsızın Şarkısı*, *Sınırın Güneyinde-Güneşin Batısında*, *Sahilde Kafka*, *Haşlanmış Harikalar Diyarı ve Dünyanın Sonu*, *1Q84*, *Renksiz Tsukuru Tazaki'nin Hac Yılları*, *Koşmasaydım Yazamazdım*, *Uyku*, *Kadınsız Erkekler*, *Sputnik Sevgilim*, *Tuhaf Kütüphane*, *Karanlıktan Sonra*, *Fırın Saldırısı*, *Rüzgârın Şarkısını Dinle*, *Kumandanı Öldürmek* ve *Doğum Günü Kızı* isimli kitapları Doğan Kitap tarafından yayımlandı.

Mesleğim Yazarlık

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Sınırın Güneyinde, Güneşin Batısında	Uyku
İmkânsızın Şarkısı	Kadınsız Erkekler
Yaban Koyununun Üzinde	Sputnik Sevgilim
Sahilde Kafka	Tuhaf Kütüphane
Zemberekkuşu'nun Güncesi	Karanlıktan Sonra
Haşlanmış Harikalar Diyarı ve Dünyanın Sonu	Fırın Saldırısı
1Q84	Rüzgârın Şarkısını Dinle
Koşmasaydım Yazamazdım	Kumandanı Öldürmek
Renksiz Tsukuru Tazaki'nin Hac Yılları	Doğum Günü Kızı

MESLEĞİM YAZARLIK

Orijinal adı: Shokugyō toshite no Shōsetsuka

© 2015 Haruki Murakami

Japonca aslından çeviren: Ali Volkan Erdemir

Yayına hazırlayan: Handan Akdemir

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Yayın hakları Curtis Brown Group Limited ile çalışan ICM Partners ("ICM") aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Ekim 2019 / ISBN 978-605-09-6638-1

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Kapak fotoğrafı: Elena Seibert (@elenaseibert)

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 446 05 99

Sertifika no: 20699

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli – İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Mesleğim Yazarlık

Haruki Murakami

Çeviren:

Ali Volkan Erdemir

İçindekiler

1 / Roman yazarları neden hoşgörülü insanlardır?	11
2 / Roman yazarı olduğum ilk zamanlar	26
3 / Edebiyat ödülleri hakkında	44
4 / Özgünlük üzerine	60
5 / Peki ama ne hakkında yazmalıyım?	78
6 / Zamanı yanına almak – uzun romanlar yazmak	94
7 / Tamamen kişisel fiziksel aktivite	114
8 / Okul hakkında	132
9 / Nasıl karakterler yaratalım?	149
10 / Kime yazarız?	165
11 / Yurtdışına açılıyorum, yeni sınırlara	183
Sonsöz	203

Roman yazarları neden hoşgörölü insanlardır?

Romandan bahsedeceğim ancak bu öylesine geniş bir konu ki en iyisi ilkin roman yazarlığından söz edeyim. Böylece konu hem elle tutulur gözle görölür olur hem de ilerlemek nispeten kolaylaşır.

Benim şimdide kadarki deneyimlerime göre roman yazarlarının çoğunun –elbette tümü değil– uysal ve adil bir bakış açısına sahip kişiler olduğunu söylemek zordur. Gördüğüm kadarıyla, bunu yüksek sesle söylemekten çekiniyorum ama, romancılar arasında takdir edilesi şekilde kendine özgü karakterleri, tuhaf yaşam alışkanlıkları ve davranışları olanların sayısı hiç de az değildir. Benim de aralarında olduğum pek çok yazar (tahminen yüzde 92'lik bir oranla), açıkça dile getirip getirmemeleri bir yana, “Benim yaptıklarım, yazdıklarım en doğru olandır. İstisnalar bir kenara, diğer yazarların hepsinde az ya da çok hata var” diye düşünür ve günlük yaşamlarını da bu düşünceye göre sürdürürler. Böyle insanlarla arkadaş olmak ya da komşuluk etmek isteyenlerin sayısı da, son derece nazik bir söylemle, pek o kadar çok olmayacaktır tabii.

Kimi zaman iki yazarın birbiriyle çok yakın arkadaş olduğu söylentisi gelir kulağımıza ama ben bu tür rivayetler karşısında hep temkinliyimdir. Bu söylenti doğru olsa da bahsedilen yakın ilişki uzun sürecek midir acaba? Yazarlar özünde benmerkezci insanlardır, gururlarına düşküdürlük ve arala-

rında rekabet bilinci yüksek olanları da çoktur. Bir araya geldiklerinde, anlaşamadıkları durumlar anlaşıkıkları durumlarından daha fazladır. Şahsen ben de böyle durumları defalarca yaşadım.

Meşhur bir örnek vereyim. 1922 yılında Paris'te, Marcel Proust ve James Joyce bir akşam yemeği davetine katılırlar. Çok yakın oturmalarına karşın yemeğin sonuna kadar ağızlarını açıp da birbirlerine neredeyse tek kelime etmezler. 20. yüzyılın temsilcilerinden bu iki büyük yazar acaba ne konuşacaklar diye nefeslerini tutup onları gözleyenler tam bir hayal kırıklığı yaşarlar. Bu iki yazar birbirlerine karşı aşırı kibirli mi davranmıştı acaba? Bu, sık rastlanan bir durumdur.

Öte yandan yazarlık mesleğindeki dışlamadan bahsedecek olursam –buna basit bir şekilde “sınır çekme” bilinci de denebilir– roman yazarları kadar geniş yürekli, hoşgörülü başka bir insan türünün daha olmadığını düşünüyorum. Bence bu özellikler roman yazarlarının sahip olduğu az sayıdaki erdemlerdendir.

Biraz daha somut açıklayayım.

Bir roman yazarının aynı zamanda iyi şarkı söylediğini varsayalım. Şarkıcı olarak bir çıkış yaptı diyelim. Ya da resim yeteneği olsun ve ressam olarak ilk eserlerini sergilesin. Yazarımız ilk başta şüphesiz hiç de azımsanmayacak sayıda tepkiyle karşılaşacak, çeşitli alaylara maruz kalacaktır. Kessin hakkında, “Havaya girip üstüne vazife olmayan şeyler yapıyor”, “Amatör sanatçı, teknik bilmiyor, yeteneği de yok zaten” gibi şeyler söylenecektir. Profesyonel şarkıcı ve ressamlar ona karşı soğuk davranacaktır. Hatta belki onlardan eziyet bile görecektir. Sonrasında da çok büyük olasılıkla, “Aramıza hoş geldin” gibi cümleler içeren sıcak bir karşılama da bulamayacaktır. Haydi buldu diyelim, bu da son derece sınırlı kalacaktır.

Ben roman yazmanın yanı sıra, otuz beş yıldır büyük bir gayretle İngiliz ve Amerikan edebiyatı eserlerinden çeviriler yapıyorum; ilk başlarda çeviri yaptığım için (belki şimdi de öyledir) oldukça sert tepkilerle karşılaştım. “Çeviri amatörlerin baş edebileceği kadar kolay bir şey değildir” ya da “Yazarların eğlencesine çeviri yapmaya çalışması çok rahatsız edici” benzeri şeyler söylenmişti.

*Underground*¹ kitabımı yazdığım da, düzyazı konusunda uzman yazarlar tarafından şiddetli bir şekilde eleştirildim. “Düzyazı yazım kurallarını bilmiyor”, “Bunlar sahte gözyaşları” veya “Geçim derdi yok, kalkmış bunları yazıyor” gibi çeşitli eleştiriler aldım. Oysaki ben bu kitabı kaleme alırken, bilinen kalıplar içinde bir “düzyazı” değil, tamamıyla kendimce, kendi düşündüğüm haliyle “kurmaca dışı”, diğer bir deyişle “kurmaca *olmayan* eser” yazma niyetindeydim; neticede de “düzyazı” denilen “kutsal alan”ın başında nöbet bekleyen kaplanların kuyruğuna basmış oldum. Böyle bir alanın varlığından haberim olmadığı gibi, düzyazının “kendine özgü kuralları” olduğu da hiç aklıma gelmemişti. Bu yüzden de bu eleştiriler karşısında ilk başlarda epey şaşırıldım.

Uzmanlık alanınız dışında kalan bir şeye el atmanız, o alanın uzmanları tarafından hiç hoş karşılanmaz. Akyuvarların bedeni yabancı şeylerden arındırmaya çalışması gibi, girişiminiz bu uzmanlar tarafından açık biçimde engellenir. Buna rağmen cesaretinizi yitirmeden, inatla devam ederseniz, zaman içinde, “Eh, çare yok” gibi bir hisle kabul görürsünüz, onlara eşlik etmenize izin verilir ama en azından ilk başlarda karşılaşacağınız tepkiler hep sert olur. “Söz konusu alan”

1. Japoncası 1997’de *Underground*, 1998’de *Yakusoku sareta basho de: Underground 2* olarak iki kitap halinde yayımlanan kitap, 2000 yılında Alfred Birnbaum ve Philip Gabriel tarafından yapılan İngilizce çevirisiyle tek parça halinde *Underground: The Gas Attack and the Japanese Psyche* adıyla basıldı. Kitap, Murakami’nin 1995 yılında Tokyo metrosuna düzenlenen sarin gazı saldırısı mağdurları ile yaptığı söyleşilerleri temel alır. (ç.n.)

ne kadar darsa, ne kadar uzmanlık gerektiriyorsa ve ne kadar büyük bir otoriteyi temsil ediyorsa, o alandaki insanların kibirleri ve sizi dışlama dereceleri de o kadar yüksek olur ve onlardan alacağınız tepki de aynı oranda sertleşir.

Peki tersi durumda ne olur? Sözgelimi bir şarkıcı ya da ressam roman yazdı diyelim veya bir çevirmen ya da düzyazı yazarı roman yazmış olsun; roman yazarları bu durum karşısında surat asarlar mı acaba? Muhtemelen hayır. Bir şarkıcı ya da ressamın yazdığı bir romanın, bir çevirmen ya da düzyazı yazarının kaleme aldığı bir romanın çok beğenildiği durumlar hiç de az değildir. Böyle bir durumda roman yazarının kalkıp da, “Bak sen şu amatöre, ne işlere kalkışıyor!” diyerek sinirlendiğini duymazsınız. Kötü şeyler söyleyip alaya almaz, eziyet edip ona çelme takmaya kalkmaz; en azından benim görüp duyduğum kadarıyla böyle durumlar olmuyor. Aksine, roman yazarı uzmanlık alanının dışında bir iş yaparak roman yazan kişiye karşı merak duyar, fırsat bulursa da onunla romanı hakkında yüz yüze konuşur, hatta bazen de onu yüreklendirir.

Elbette arka planda eseri hakkında kötü şeyler söyleyebilir de ama bu, roman yazarlarının kendi aralarında da görülen gündelik bir şeydir, diğer bir deyişle alışılmış mesleki bir reflekstir, romanı yazan kişinin özellikle farklı bir işkolundan gelmesiyle ilgisi yoktur. Roman yazarlarının bir dolu kusurları olabilir ama birilerinin onların alanlarına girmesi karşısında genelde geniş yürekli ve hoşgörülüdürler.

Neden acaba?

Bence bunun cevabı çok açık. Roman denilen şeyi –“roman denilen şey” ifadesi biraz kaba olsa da– yazmak isteyenlerin neredeyse tümü bunu yapabilir. Sözgelimi bir piyanist ya da balerin olarak sahneye çıkabilmek için, çocukluk-

tan itibaren uzun süren, ıstıraplı bir eğitim almak gerekir. Ressam olmak için de, az da olsa uzmanlık bilgisi ve temel teknik sahibi olmak gerekir; resim yapmak için lazım olan tüm malzemeleri satın almak gerekir. Dağcı olmak için sıradan insanlarda olmayan bir beden gücü, teknik ve cesarete sahip olmak gerekir.

Bunlara karşın yazı yazmayı biliyorsanız (Japonların çoğunluğunun yazmayı bildiklerini düşünüyorum) ve elinizin altında tükenmez kalemle defter varsa, biraz da ifade gücüne sahipseniz, özel bir eğitim almış olmasanız da, bir şekilde roman yazabilirsiniz. Yazdığımız şey az çok roman formunu bulur. Üniversitede edebiyat bölümünde öğrenim görmeye gerek yoktur. Roman yazmak için illa ki uzmanlık bilgisi zorunlu değildir çünkü.

Az da olsa yeteneği olan birinin muhteşem bir roman yazması hiç de olasılık dışı değildir. Kendi durumumu örnek olarak göstermekten biraz çekiniyorum ama, ben roman yazmak konusunda hiç eğitim almadım. Üniversitede Edebiyat Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde öğrenim görmüş olsam da o dönemin koşullarında neredeyse hiçbir şey öğrenmedim diyebilirim. Uzattığım saçlarım ve sakalımla, üzerimdeki kirli kıyafetlerle etrafta boş boş dolanıp duruyordum sadece. Özellikle yazar olmak gibi bir niyetim olmadığı gibi yazma alıştırmaları da yapmıyordum. Bir gün birdenbire karar verip *Rüzgârın Şarkısını Dinle* adlı ilk romanımı (romana benzeyen o şeyi) yazdım ve bir edebiyat dergisinin “Yeni Yazarlar Ödülü”nü kazandım. Sonra da kendimi, yazarlığı bir meslek olarak yaparken buldum. “Bu kadar basit mi gerçekten?” diye kendim bile ister istemez şüpheye düşmüştüm. Gerçekten de çok basit olmuştu.

Bu yazdıklarımı okurken içinden hoşnutsuzlukla, “Edebiyatı ne sanıyor bu?” diye geçiren birileri çıkabilir; ne var ki ben burada, her şeyin özünü olduğu gibi anlatıyorum. Roman

denilen şey, kim ne derse desin, kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde, geniş cepheli bir ifade biçimidir. Bu geniş cephede önemli olan, romanın taşıdığı basit ve büyük enerjinin kökenidir. Bu yüzden, “Herkes yazabilir” demekle, bana göre, romanı küçümsemeyiz aksine, onu överiz.

Diğer bir deyişle, roman türü, isteyen herkesin üzerine kolayca çıkabileceği Amerikan profesyonel güreş ringi gibi bir şeydir. İpin aralığı geniştir, kullanışlı bir tabure de hazırlanmıştır. Alan da geniştir. Giriş yapmanızı engellemeye çalışan güvenlik görevlileri olmadığı gibi hakemler de rahatsız edici şeyler söylemezler. Aktif güreşçiler de –bu durumda bunlar roman yazarları oluyor– en başından beri o yeri sadece kendileri sahiplenmekten vazgeçmişlerdir. “İsteyen herkes çıksın bu ringe” diyen cömert bir tavırları vardır. Bu tavır için açık mı demeli, kolay ya da rahat mı demeli bilmiyorum ama yaklaşık olarak böyle bir tavidir.

Ring e çıkmak kolaysa da, orada uzun süre kalabilmek hiç kolay değildir. Roman yazarı kuşkusuz bunun bilincindedir. Bir ya da iki roman yazmak o kadar zor değildir. Güç olan, roman yazmayı uzun süre devam ettirmek, roman yazarak yaşamını idame ettirmek, roman yazarı olarak kalabilmektir. Öncelikle, sıradan insanlar bunu yapamaz demek yerinde olur sanırım. Bunu yapabilmek için, nasıl demem uygun olur ki, “özel bir şeye” gereksinim vardır. Kendine özgü yetenek gerektiği gibi makul derecede güçlü bir ruh da lazımdır. Yine yaşamdaki çeşitli olaylarda olduğu gibi kader ve şans da önemli unsurlardır. Fakat bunlara ek olarak bir tür “nitelik” olması da beklenir. Bir insan bunlarla donanmışsa donanmıştır, donanmamışsa donanmamıştır. En baştan bu donanma sahip olan kişiler olabileceği gibi, sonradan gayret ederek bu donanımı sağlayan kişiler de olabilir.

Bu “nitelik” ile ilgili olarak henüz pek bir şey bilinmiyor, üzerine açıkça konuşulmuyor da. Dahası bu, görselleş-

tirilen ya da dile getirilen türde bir şey de değil. Ancak her halükârda, roman yazarı olmaya devam etmenin ne kadar çetin bir iş olduğunu, ancak bir roman yazarı bilir.

İşte bu yüzden roman yazarları, farklı uzmanlık alanlarındaki kişiler ipin arasından geçip roman yazarı olarak ilk çıkışlarını yaptıklarında, onlara karşı hoşgörölü ve geniş yüreklidirler. “Haydi, ringe çıkmak istiyorsan gel” diyen bu tavır yazarların pek çoğunda vardır. Ya da yeni biri geldiğinde, bunu sorun etmezler. Eğer yeni gelen kişi ringden atılıp düşerse ya da kendiliğinden inerse (çoğu durumda bu ikisinden biri olur), o kişiye, “Ne yazık” ya da “Sağlıcakla kal” denir ama eğer o kişi, kadın ya da erkek, gayret edip ringde durmaya devam ederse, bu kuşkusuz takdire değerdir. Ve çoğunlukla adabıyla ve hakkıyla takdir görür (kendisi de takdir edilmeyi arzu eder).

Roman yazarının hoşgörölü olması, edebiyat sektörünün sınıfı toplamlı bir toplum olmasıyla da ilintili olabilir. Diğer bir deyişle yeni bir yazarın ortaya çıkması, eskiden beri yazarlık yapan birine işini kaybettirmez. En azından doğrudan bir şekilde olmaz bu. Profesyonel spor dünyasında durum bütünüyle farklıdır. Takıma yeni bir sporcunun girmesiyle kıdemli bir oyuncuya ya da göze girememiş yeni bir oyuncuya maç başına anlaşması önerilebilir, oyuncu takım dışı kalabilir; böyle şeyler edebiyat dünyasında olmaz. Ve yine bir romanın yüz bin satmış olması, başka bir romanın satışının yüz bin azalması anlamına da gelmez. Aksine yeni yazarın kitaplarının yüksek satış yapması, roman türündeki hareketliliği artırır, yayın sektörünün kâra geçeceği durumlar oluşabilir.

Ancak, tüm bunlara karşın, uzun zaman aynı eksende döndükçe kendiliğinden bir tür doğal seleksiyon oluşur. Her ne kadar geniş olduğu söylene de, o ringe uygun insan sayısı sınırlıdır. Şöyle bir etrafıma baktığımda benim edindiğim izlenim bu.

Roman yazmak yüreğinizdeki karanlığın dibine dek inmektir.

Yalnız yapılan bir iş olduğunu söylemek sıradan bir ifade olur ama roman yazmak –özellikle de uzun bir roman yazmak– gerçekten de yalnız yapılan bir iştir. Bazen derin bir kuyunun dibinde tek başıma oturuyormuşum gibi bir hisse kapılırım. Ne kimse yardım edebilir bana, ne de biri çıkıp “Bugün iyi iş çıkardın” diyerek sırtımı sıvazlar. Neticede ortaya koyduğum eser birileri tarafından (elbette iyi olmuşsa) övülebilir ama kimse roman yazma işinin kendisini değerlendirmez. Bu, yazarın tek başına sessizce sırtlanacağı bir yükür.

Yaşayan en büyük edebiyatçılardan biri olan Haruki Murakami’den bir meslek olarak “yazarlık”... Tüm yazma heveslilerine ilham verecek tespitlerle dolu, “yazma dersleri” olarak da okunabilecek bir metin.

tevsije edilen
KDV’siz
satış fiyatı

₺ 29

Barınma no: 1794

ISBN 978-605-09-6638-1

9 786050 966381

Doğan
Kitap